

Maja Radinovič Hajdič

CENTRI MEDGENERACIJSKEGA UČENJA NA LJUDSKIH UNIVERZAH

POVZETEK

Na ljudskih univerzah smo pri svojem izobraževalnem delu, še zlasti s starejšimi generacijami, prepoznali veliko potrebo po organiziranem in ciljnem medgeneracijskem učenju. Zato smo se odločili, da ustanovimo 28 lokalnih centrov medgeneracijskega učenja. Vsi centri različnim generacijam ponujajo organizirane in strokovno podprte možnosti za izmenjavo izkušenj in znanj, za medsebojno učenje in druženje.

Ključne besede: medgeneracijsko učenje, generacija, izmenjava znanj in izkušenj

CENTRES FOR INTERGENERATIONAL LEARNING – ABSTRACT

Working in the field of adult education, especially with older generations, Slovene public adult education centres recognised a need for structured and targeted intergenerational learning. Consequently, 28 local centres for intergenerational learning were established. All centres offer organised and professionally supported opportunities for sharing experiences and knowledge, and provide a place for mutual learning and socialising among different generations.

Keywords: intergenerational learning, generation, shared experiences, knowledge

POTREBA PO MEDGENERACIJSKEM UČENJU

Na ljudskih univerzah razvijamo mrežo centrov medgeneracijskega učenja, ki prinaša mnogo strokovnih novosti. Ljudje se staramo, to je dejstvo, ki ga je treba sprejeti, kar pa v današnjem času ni enostavno. Sodobna zahodna kultura povečuje mladost, telesno moč, hitrost, uspešnost, zdravje, lepoto in privlačnost, medtem ko se staranje prezira in ignorira.

Danes je v Evropski uniji eden od desetih prebivalcev starejši od 60 let, v letu 2050 bo v Evropi živelo 135 milijonov starejših; delež ljudi, starejših od 60 let, pa bo prvič v zgodovini večji od deleža otrok, mlajših od 15 let (Komisija Evropskih skupnosti, 2009). V Sloveniji se prav tako srečujemo z intenzivnim staranjem prebivalstva. Po podatkih državnega statističnega urada so leta 2011 starejše osebe v Sloveniji pomenile 16,6 odstotka prebivalstva, po projekcijah pa naj bi bil leta 2060 v tej starostni skupini skoraj vsak tretji prebivalec Slovenije.

Staranje prebivalstva vpliva na delovanje celotne družbe in zahteva spremembe številnih ureditev v njej. Posledice demografskega staranja so tako gospodarske kot splošno družbene, najintenzivneje pa se kažejo na področjih dela in zaposlovanja, upokojevanja in pokojninskega sistema, zdravja in blaginje ter tudi v medgeneracijskih razmerjih (Dimovski in Žnidaršič, 2007, str. 3). Demografske spremembe bi lahko pozitivneje sprejemali in obvladovali s sožitjem med mladim in starim prebivalstvom ter krepitvijo medgeneracijske solidarnosti, ugotavljata Mali in Nagode (2009, str. 216). Za vzpostavljanje medgeneracijske solidarnosti in razvijanje pozitivnih stališč do starejših in staranja je izredno pomembno poudarjati dvosmernost tokov podpore in pomoči med generacijami. Transferji na ravni institucij res tečejo od mlajših k starejšim, vendar so pogosto kompenzirani s transferji v skupnosti in družini (Kohli, 2002). V družinah tečejo brezplačne pomoči in podpora ter tudi materialni viri od starejših k mlajšim. Pripadniki stare generacije so aktivni člani skupnosti, ki pogosto ponujajo prostovoljno in brezplačno pomoč drugim – starim in mladim. Povečevanje deleža starih ljudi lahko razumemo kot naraščanje pomembnega naravnega vira – znanja in sposobnosti ljudi.

Medgeneracijsko učenje je stoletja veljalo za nekaj samo po sebi umevnega. Posameznik se je z njim srečeval znotraj družine. Za takšno učenje je značilno, da starejši prenašajo svoje modrosti in izkušnje na mlajše. Tako so se znotraj družine med različnimi generacijami neformalno in priložnostno prenašala znanja, veščine, kompetence, norme in vrednote.

Danes je situacija drugačna. Učenje med generacijami, ki ne poteka več spontano in le znotraj družine, potrebuje spodbude in prenos v širše družbeno okolje. Pogosta prostorska ločenost staršev in otrok od starih staršev ter drugačen tempo življenja onemogočata delovanje stoletja uveljavljenega modela medgeneracijskega učenja. Nimajo vsi posamezniki možnosti za vzpostavljanje medgeneracijskih odnosov v okviru družine. Po drugi strani pa sodobni način življenja tudi zmanjšuje priložnosti za spontano vzpostavljanje odnosov med družinsko nepovezanimi mladimi in starimi ljudmi. Namen programov medgeneracijskega učenja je zato presepati to pomanjkljivost današnjega časa.

POZITIVNI UČINKI MEDGENERACIJSKEGA UČENJA

Medgeneracijsko učenje ima pozitivne učinke tako za udeležence medgeneracijskih programov kot tudi za širšo skupnost. Na ljudskih univerzah imamo z medgeneracijskim učenjem dobre izkušnje, pridobljene pri izvajanju številnih projektov, ki so vključevali medgeneracijsko učenje. Naj omenim le projekt »Stari starši in vnuki«, v okviru katerega so dijaki srednjih šol kot »vnuki« v okviru svojih obveznih izbirnih vsebin učili starejše, »stare starše«, brskati po spletu, uporabljati elektronsko pošto in druge spletne storitve, kot so e-banka, e-nakupovanje in e-uprava (prim. Kump in Jelenc Krašovec, 2010b, str. 53). O pozitivnih učinkih in primerih dobrih praks na področju medgeneracijskega učenja pa pišejo tudi številni domači avtorji, kot na primer Ličen (2009, 2010), Kump in Jelenc Krašovec (2010a, 2010b).

Sodelovanje v medgeneracijskem učenju prinaša številne pozitivne učinke pripadnikom mlajših generacij. Pozitivno vpliva na njihovo šolsko in študijsko uspešnost (Strom in Strom, 1995; Blake, v Kekra, 2003), spodbuja razvoj pozitivnih stališč do starejših ljudi in procesa staranja, izboljšuje njihove komunikacijske spretnosti, spretnost reševanja problemov in krepi prijateljstvo med generacijami (Rossberg-Gempton, Dickinson in Poole, 1999) ter razvija številne druge spretnosti, denimo za umetniško ustvarjanje, hortikulturo, tradicionalne igre (Kaplan, 2002, str. 321).

Sodelovanje v medgeneracijskem učenju ima pozitiven vpliv tudi na pripadnike starejših generacij. Medgeneracijske aktivnosti starejšim pomagajo pri vzdrževanju dobrega zdravstvenega stanja. Starejši prostovoljci živijo dlje ter so boljšega fizičnega in mentalnega zdravja kot nedejavni. Medgeneracijsko učenje omogoča starejšim sodelovanje v aktivnostih, ki imajo namen in smisel. To zmanjšuje osamljenost in depresivnost pri starejših ter krepi občutek lastne vrednosti, blagostanja, izpolnitve in zadovoljstva z življenjem (Generations United, 2002; Potočnik, 2014). Cilj mnogih programov medgeneracijskega učenja pa niso potrebe mlajših ali starejših generacij, ampak izboljšanje kakovosti skupnostnega življenja. Številni medgeneracijski programi imajo za cilj ohranjati lokalno zgodovino ter ljudsko umetnost in kulturo, spodbujati skrb za čisto okolje in širiti skupnostno učenje (Kaplan, 2002, str. 313).

CENTER MEDGENERACIJSKEGA UČENJA KOT PARTNERSKA MREŽA

Centri medgeneracijskega učenja na ljudskih univerzah so zasnovani na partnerskem sodelovanju. Delujejo kot mreže med seboj povezanih organizacij, tako vladnih kot nevladnih, ki v lokalni skupnosti združujejo člane posamezne generacije. V partnerske mreže so ljudske univerze združile vrtce, izobraževalne organizacije, društva, socialne zavode in ustanove, interesna in stanovska združenja ter druge organizacije. Partnerji v mreži vsakega centra na eni strani zagotavljajo sodelovanje mentorjev prostovoljcev, ki bodo na drugo generacijo (druge generacije) prenašali svoja znanja in izkušnje, in na drugi strani svojim članom oziroma uporabnikom zagotavljali dostop do znanja in izkušenj druge generacije (drugih generacij). V enem od centrov so na primer članice društva podeželskih žena

otrokom iz vrtca predstavile stare že pozabljene igre, s katerimi so si otroci v preteklosti krajšali čas na paši. V drugem so mladi iz mladinskega kluba upokojence učili uporabe številnih funkcij mobilnega telefona.

VKLJUČEVANJE VSEH GENERACIJ V MEDGENERACIJSKO UČENJE

Centri medgeneracijskega učenja želijo v medgeneracijske aktivnosti povezati vse generacije ter jim zagotoviti organizirane in strokovno podprte možnosti za izmenjavo izkušenj in znanj, zato je pomembno poznavanje značilnosti posameznih generacij. Temelje proučevanja generacij je postavil Karl Mannheim, ki generacije opredeljuje kot skupine ljudi, rojene in vzgojene v istem družbenem in zgodovinskem okolju, ki imajo zato podobno mišljenje in posledično socialno-duhovne interakcije ter skupen sistem doživljanja in izkušenj (Lyons, Duxbury in Higgins, 2005). Po Mannheimu dejavniki, ki oblikujejo generacijo, zadoščajo le za nastanek potencialne generacije. Aktualizirana generacija nastane šele, ko potencialna usvoji dogodke in ustvari svoj generacijski slog, tako da nastanejo relativno homogene družbene skupine. To pomeni, da kronološki okvir še ne pomeni generacije, čeprav se zaradi lažjega opredeljevanja in proučevanja to merilo uporablja. V nadaljevanju opisane generacije so torej aktualizirane generacije s skupno generacijsko identiteto. Podajam kratek opis posamezne generacije, ki se omejuje predvsem na značilnosti, pomembne za medgeneracijsko učenje. Prav tako bi rada opozorila, da so generacijske značilnosti splošne narave in jih ni mogoče pripisati vsakemu posameznemu pripadniku neke generacije (prim. Patota, Schwartz in Schwartz, 2007).

Pripadniki *generacije veteranov* (rojeni med letoma 1922 in 1943) so odraščali v gospodarsko zahtevnem okolju in času, ki je izredno cenil tradicijo, družbene norme, moralo in trdo delo. Politična, predvsem pa gospodarska negotovost je njene pripadnike oblikovala v marljive in pridne ljudi. Generacija veteranov ceni: izvirno in zahtevno delo, vztrajnost in potrpežljivost, ugled in čast, osebni razvoj, raznolikost (Brečko, 2005). Najbolj jih motivirajo izzivne vsebine, dobro delovno okolje, možnosti izobraževanja. Manj pomembni so za njih možnost razvoja kariere, tekmovalnost in nagrada. Veterani imajo ogromno znanj in izkušenj, kar pomeni, da so lahko izvrstni svetovalci in mentorji.

Generacija otrok blaginje (rojena med letoma 1944 in 1960) je vrednote oblikovala v obdobju razvoja gospodarstva in številnih priložnosti, zato njeni pripadniki verjamejo v vseživljenjsko zaposlitev in so zelo pripadni organizacijam. So marljivi, cenijo stabilno delovno okolje, spoštujejo avtoriteto. Generacija otrok blaginje ceni: izzivov polno in zahtevno delo, osebni razvoj, vztrajnost in potrpežljivost, urejenost, red in pravila, delo, ki jih tudi zabava, in zdravo okolje (Brečko, 2005). Najbolj jih motivirajo spodbude finančne narave, veliko izobraževanj in timsko delo.

Generacija X (rojena med letoma 1961 in 1980) se je oblikovala v obdobju gospodarske negotovosti, recesije, velike brezposelnosti in inflacije. Pripadniki generacije X so kreativni, odločni pri odpravljanju težav, prilagodljivi, spremembe so jim dobrodošle. So tehnično podkovani, radi imajo hiter razvoj in inovacije (Yu in Miller, 2005). Motivirajo

jih profesionalna in osebna rast, priložnosti za izobraževanje, samostojno delo in novi izzivi.

Pri nas se je *generacija Y* (rojena med letoma 1981 in 2001) oblikovala v obdobju razpada socializma in tranzicijske družbe. Pripadnikov generacije Y politika in idealizem ne zanimata, cenijo zasebnost. Pomembni so jim materialna in socialna varnost, kakovost življenja, prijateljstvo in osebna svoboda. Generacija Y že od rojstva doživlja poplavo informacij in drugih dražljajev, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo so dobili v zibelko, odraščajo z internetom. Motivirajo jih nagrada po opravljenem delu, red in jasna pravila, lojalnost, zahtevno delo, osebni razvoj (Brečko, 2005).

Zgornja shematična predstavitev razlik med generacijami pokaže, da so razlike za uspešnost medgeneracijskega učenja izredno pomembne, saj vanj vnašajo raznolikost izkušenj in vrednot. Poznavanje generacijskih razlik je zato za organizacijo in izvajanje medgeneracijskega učenja zelo koristno, saj lahko tako učeči se bolje razumejo, kako posamezniki iz neke generacije dojemajo učenje in preostale vidike življenja.

SKLEP

Za ustanavljanje centrov medgeneracijskega učenja na ljudskih univerzah po Sloveniji smo se odločili, ker smo prepričani, da bodo organizirane učne aktivnosti povezale različne generacije in pozitivno vplivale na pogosto negativna stališča, ki jih imamo ljudje do pripadnikov drugih generacij, še zlasti do starejših in staranja. In ker medgeneracijsko učenje povezujemo z učenjem v skupnosti, katerega značilnosti so prostovoljna udeležba, delitev vlog učenja in poučevanja med člani ter spreminjanje posameznika in skupnosti, so centri medgeneracijskega učenja zasnovani na partnerskem sodelovanju. Programi medgeneracijskega učenja so skrbno načrtovane, vsebinsko pestre dejavnosti, ki namerano povezujejo različne generacije pri izmenjavi znanj in izkušenj v obojestransko korist. Namen vseh dejavnosti je torej povezovanje generacij pri namenskih, vzajemno koristnih aktivnostih, katerih rezultat so večje razumevanje in spoštovanje med generacijami, krepitev samopodobe posameznikov ter medsebojno razumevanje.

LITERATURA

- Blake, A. R. (2000). Senior volunteers in literacy programs: A study of design and practice. V: S. Kerkra (2003). *Intergenerational Learning and Social Capital*. Pridobljeno s <http://www.ericdigests.org/2004-1/social.htm>.
- Brečko, D. (2005). Generacijske razlike na delovnem mestu: rezultati raziskave s komentarjem. *HRM* 3(10), 48–55.
- Dimovski, V. in Žnidaršič, J. (2007). Ekonomski vidiki staranja prebivalstva v Sloveniji: kako ublažiti posledice s pristopom aktivnega staranja. *Kakovostna starost*, 10(1), 2–15.
- Generation United. (2002). *The benefits of intergenerational programs*. Pridobljeno s http://ipath.gu.org/documents/A0/Benefits_IG_Programs.pdf.
- Kaplan, M. S. (2002). Intergenerational programs in Schools: Considerations of Form and Function. *Intergenerational Review of Education*, 48(5), 305–334.

- Kekra, S. (2003). *Intergenerational Learning and Social Capital*. Pridobljeno s <http://www.ericdigests.org/2004-1/social.htm>.
- Kohli, M. (2002). Generationengerechtigkeit ist mehr als Rentenfinanzierung. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 35(2), 129–140.
- Komisija Evropskih skupnosti (2009). *Obvladovanje vpliva staranja prebivalstva v EU (Poročilo o staranju prebivalstva 2009)*. Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij. Bruselj: Komisija Evropskih skupnosti.
- Kump, S. in Jelenc Krašovec, S. (2010a). Medgeneracijsko sožitje in učenje. V N. Ličen (ur.), *Pedagoško-andragoški dnevi 2010: Kulture v dialogu* (str. 47–56). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Kump, S. in Jelenc Krašovec, S. (2010b). *Prestari za učenje? Vzorci izobraževanja in učenja starejših*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Ličen, N. (2009). *Medgeneracijsko učenje v lokalni skupnosti – študija primera. Medgeneracijsko sožitje kot prvina vseživljenjskega učenja*. Ljubljana: Andragoško društvo Slovenije.
- Ličen, N. (2010). Zgodbe o aleksandrinhah – primer medgeneracijskega in medkulturnega učenja. V N. Ličen (ur.), *Pedagoško-andragoški dnevi 2010: Kulture v dialogu* (str. 57–64). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Lyons, S., Duxbury, L. in Higgins, C. (2005). Are Gender Differences in Basic Human Values a Generational Phenomenon? *Sex Roles* 53 (9/10), 763–778. Pridobljeno s <http://springerlink.co.nukweb.nuk.uni-lj.si>.
- Mali, J. in Nagode, M. (2009). Medgeneracijsko sožitje kot temelj sodobne socialne politike v Sloveniji. V: V. Tašner (ur.), *Brez spopada: kultur, spolov, generacij* (str. 215–228). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Patota, N., Schwartz, D. in Shwartz, T. (2007). Leveraging Generational differences for productivity gains. *Journal of American Academy of Business* 11 (2), 1–10. Pridobljeno s <http://encorewiki.org/download/attachments/16077/patota.pdf>.
- Potočnik, B. (2014). Delovno aktivno življenje po 60. letu v luči »avtentičnega poklica«. *Andragoška spoznanja*, 20(1), 21–35.
- Rosenberg-Gempton, I. E., Dickinson, J. in Poole, G. (1999). Creative Dance: Potentiality for Enhancing Social Functioning in Frail Denours and Youth Children. *The Arts in Psychotherapy*, 26(5), 313–327.
- Strom, R. D. in Strom, S. K. (1995). Intergenerational Learning: Grandparents in the Schools. *Educational Gerontology*, 21, 321–335.
- Yu, H. C. in Miller, P. (2005). Leadership Style: The X generation and baby boomers compared in different cultural contexts. *Leadership&Organization Development Journal*, 26 (1), 35–50. Pridobljeno s <http://www.emeraldinsight.com.nukweb.nuk.uni-lj.si>.